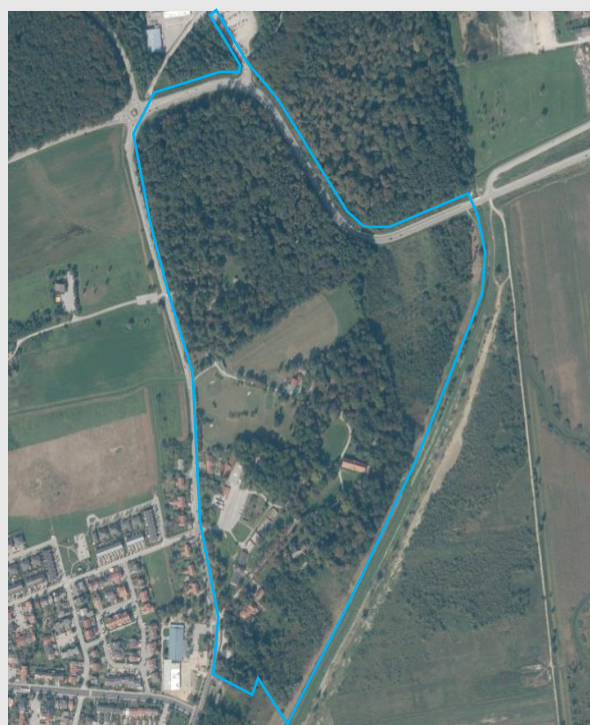
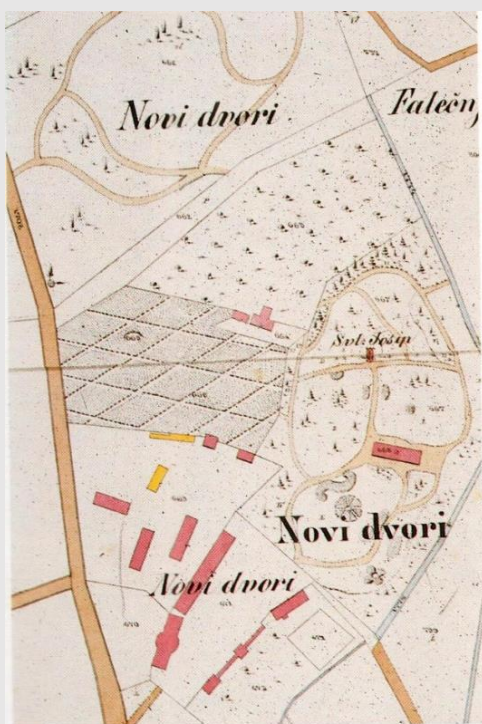

NOVI DVORI ZAPREŠIĆKI

1. OPĆI I ADMINISTRATIVNI PODACI

Županija	Zagrebačka
Grad/općina	Grad Zaprešić
Naselje	Novi dvori zaprešički
Katastarski podaci	k.č. br. 3128, 3129, 3116, 3117, 3118, 3120, 3115, 3119/1, 3119/2, 3125/1, 3123, 3126, 3127/1, 3127/2, 3125/2, 3124, 3114, 3113/1, 3113/4, 3113/5, 3113/6, 3112/2, 3112/1, 3111, 3110, 3109, 3108, 3107, 3106, 3104, 3103, 3102, 3101, 3100, 3099, 3098, 3097, 3096, 3095, 3106, 3107, 3108, 3109, 2921, 2919, 3087, 3088, 3089, 3080/1, 3080/2, 3080/3, 3080/4, 3080/5, 3080/6, 3080/7, 3080/8, 3080/9, 3080/10, 3080/11, 3080/12, 3080/13, 3084, 3083, 3079, 3093, 3085, 2917, 2916/2, 2916/1, 3081, 3090, 3091, 3092, 3082, 2920, 3113/2, 3113/3, sve k.o.Zaprešić
Naziv	Kompleks dvorca s gospodarskom zonom i perivojem Novi dvori zaprešički
Nadležnost	Konzervatorski odjel u Zagrebu
Glavna datacija	18., 19. stoljeće
Naručitelj	Obitelj Sermage, Aleksandar Erdödy
Vlasništvo	Grad Zaprešić
Pravni status	Z-2072
Namjena	Bez namjene

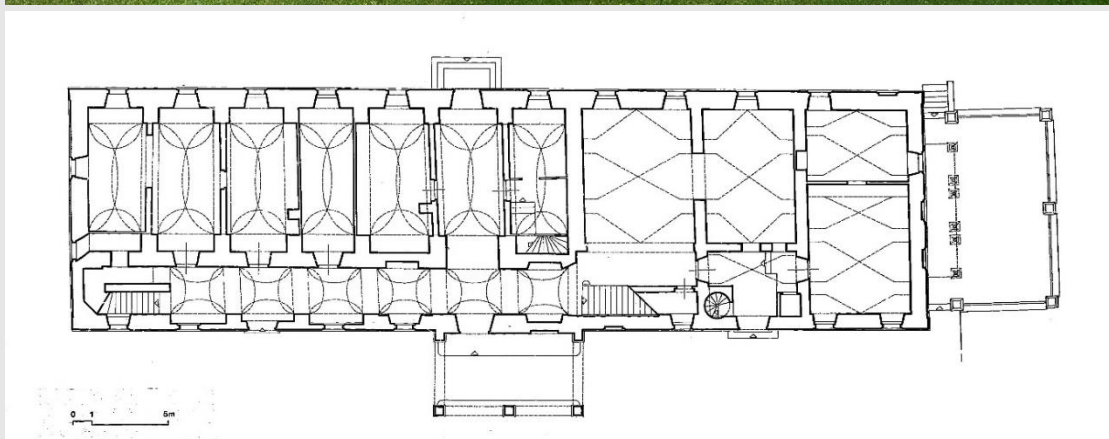
Povijesni katastar iz 1862., zona zaštite na DOF podlozi

2. SMJEŠTAJ, ORGANIZACIJA I SASTAVNICE CJELINE

Dvorac okružen pejzažno uređenim perivojem nalazi se u središnjem dijelu imanja, na povišenom platou u odnosu na dolinu rijeke Krapine koja protječe istočno od kompleksa. U njegovom sjevernom dijelu je park-šuma unutar koje je izgrađena grobnica obitelji Jelačić 1884. godine, dok južni dio zauzima gospodarska zona s nekoliko vrlo vrijednih i očuvanih gospodarskih zgrada s prijelaza 18./19. stoljeće. Aleja kestena, formirana potkraj 19. stoljeća, vodi kroz gospodarsku zonu, od ulaza u kompleks na jugozapadnoj strani do portala koji označava ulaz u perivoj s dvorcem.

2.1. DVORAC

Dvorac je jednokatna građevina, izduljene pravokutne tlocrtne forme, zaključena dvostrešnim krovom. Obzirom da je nastala nadogradnjom barokne kurije pri čemu su njen prostorni koncept i svodne konstrukcije prizemlja očuvani, i danas se u zapadnoj polovici te etaže nižu prostorije svođene češkim svodovima, dok se u južnom dijelu proteže nekada arkadno rastvoreni hodnik. Istočna polovica prizemlja sastoji se od tri bačvasto svođene prostorije. U jednoj od njih, uz južni pročeljni zid dvorca, je dvokrako stubište (L forme) kojim se uspinje u prvi kat gdje su sve prostorije zaključene ravnim stropovima. Raspored prostorija katne etaže potječe dijelom iz razdoblja formiranja današnjeg dvorca (četrdesete godine 19. stoljeća), dijelom iz vremena adaptacije dvorca za potrebe NDH (1942., 1943.), a onda i za potrebe Poljoprivredne škole (2. pol. 20. stoljeća). Dominira središnja velika prostorija koja je nastala ranih četrdesetih godina 20. stoljeća dokidanjem staroga stubišta. Iz nje se na obje strane pristupa anfiladno vezanim prostorijama koje se nižu duž sjevernog perimetralnog zida kao i prostorijama duž južnog perimetralnog zida. U rubnom zapadnom dijelu dvorca nalazi se dvokrako stubište iz vremena njegova formiranja sredinom 19. stoljeća koje vezuje prizemlje, kat i potkrovlje. Podrum, svođen bačvastim svodom, proteže se cijelom duljinom dvorca, a pristupa mu se zasebnim stubama, iz središnjeg dijela prizemlja.

Dva uzdužna pročelja (glavno južno i stražnje sjeverno) artikulirana su podjednako, nizovima pravokutnih prozora prizemlja i kata ujednačenog ritma. Središnja zona istaknuta je dvostrukim portalima segmentnog zaključka i stepenastom atikom koja zadire u zonu krovišta s drvenim tornjićem. Osim prelomljenih prozorskih nadstrešnica štapasta profila, karakterističnih za sredinu 19. stoljeća, tu je i dekoracija u opeci, također tipična za to vrijeme. Riječ je o potkrovnom vijencu od sjekomice položenih opeka i zoni atike gdje se javlja dekorativna glazirana opeka te opečni rub njena stepenasta završetka.

Obzirom da je dvorac nakon Drugog svjetskog rata adaptiran za potrebe Poljoprivredne škole, a onda je dugi niz godina bio prepušten propadanju, oprema interijera nije očuvana. Očuvane su samo keramične pločice u hodniku prizemlja s prijelaza 19./20. stoljeće i pomoćno dvokrako stubište na zapadnom rubu uzdužnog hodnika iz sredine 19. stoljeća.

Godine 1853. izgrađena je kapela sv. Josipa kao grobna kapela obitelji Jelačić. Pravokutne osnove sa zvonikom iznad ulaza, portalom šiljatolučnog zaključka, slijepim visećim lukovima i fijalama kvalitetan je primjer romantičarske neogotike. Grobnica obitelji Jelačić izgrađena je 1886. godine prema projektu Hermanna Bolléa u sjevernom dijelu kompleksa.

2.2. GOSPODARSKE ZGRADE

Vršilnica je izgrađena potkraj 18. stoljeća kada je imanje u vlasništvu obitelji Sermage. Valjkasto tijelo u kojem se vršilo žito, obrubljuju dva pravokutna krila - parme. Zidovi su zidani ciglom s pravokutnim perforiranim plohamo umjesto prozora koji su služili za prozračivanje (*ziegel gitterima*). Krovište nad centralnim kružnim dijelom je šatorasto s centralnim jarbolom i troetažnim sustavom razupora, a pokrov je od šindre. Pročelja su u recentnoj obnovi žbukana i bojana bijelom bojom kao i *ziegel gitteri*, sve u skladu s nalazima restauratorskih sondi. Danas nekadašnja vršilnica ima kulturnu namjenu.

Spremište plodina (žitnica) je izgrađena u prvoj polovici 19. stoljeća, a 1987. adaptirana u galerijski prostor. Ovo je bila jedina troetažna zgrada na imanju. Ožbukana pročelja koloristički su ritmizirana rasterom (žuta osnova i bijele trake) koji formira pravokutna prozorska polja ujednačena ritma unutar kojih su prozorski otvori. Ima dvostrešno krovište od biber crijepa.

Velika staja (za konje) bila je velika prizemnica izduljena pravokutna tlocrta i dvostrešnog krovišta, od koje su do danas očuvani samo dijelovi perimetralnih zidova. Pročelja su bila artikulirana širokim vratnim otvorima i *ziegel gitterima*, a plohe žbukane i bojane bijelom bojom.

Kukuružarnik se sastoji se od središnjeg dvoetažnog volumena kojeg obrubljuju dva niža krila. Prije urušavanja središnji dio bio je zidan sistemom opečnih obodnih zidova s drvenom međukatnom konstrukcijom. Ovdje se dopremao kukuruz s polja i odvajala se perušina, a klipovi unosili u uske tunele za sušenje. Krilni dijelovi imaju konstrukciju od stupova na lučnim temeljima i zidani su opekom. Ispuna je bila od horizontalnih drvenih greda i vertikalnih gusto raspoređenih letvica. Krovište je bilo dvostrešno, prekriveno biber crijepom.

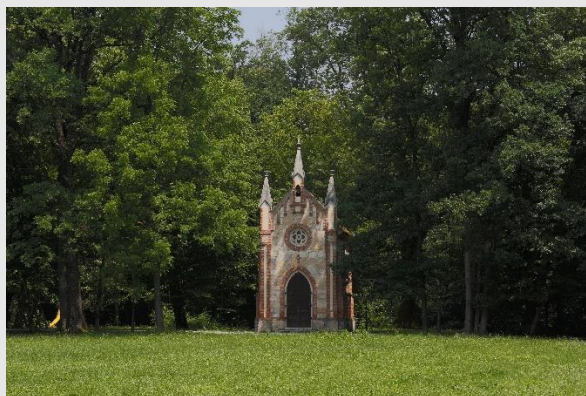
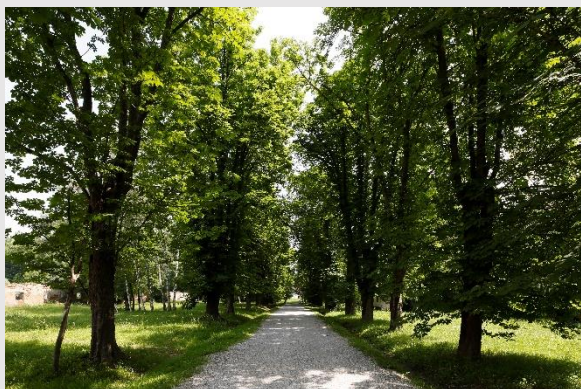
Vrtlareva kuća, smještena sjeverozapadno od dvorca, u dijelu imanja u kojem su nekada bili vrtovi, recentno je obnovljena i proširena dogradnjom ostakljenog volumena za potrebe ugostiteljske namjene.

2.3. KRAJOLIK

Kompleks se sastoji od tri dijela u sadržajnom smislu, ali i po pitanju karaktera krajolika. U središtu imanja je pejzažno organizirani perivoj koji okružuje dvorac i čini reprezentativnu zonu kompleksa. Usprkos manjim izmjenama prvotne matrice, vijugave prilazne staze i široke travnate površine uokvirene šumom hrasta lužnjaka stvaraju uvjerljiv romantičarski ugođaj. U sjevernom dijelu imanja je šuma koja predstavlja cjelinu za sebe, dok je u južnom dijelu gospodarska zona s alejom kestena i brojnim travnatim površinama koje okružuju utilitarne zgrade i omogućavaju ima pristup s različitih strana. Treba napomenuti da postoje i zelene rubne zone imanja koje su dijelom močvarne zbog rukavaca rijeke Krapine, a time i bujne vegetacije, međutim u posve zapuštenom stanju.

Projektom obnove planira se obnova i afirmacija povijesnog reprezentativnog perivoja, obnova aleje kestena koja od ulaza u kompleks vodi do perivoja te reafirmacija rubnih zona kompleksa u kojima će u skladu s identitetskim obilježjima krajolika biti smješteni rekreativni i zabavni sadržaji za građanstvo (živa arhitektura – arhitektura od bilja). Projektom se između ostaloga nastoji istaknuti važnost poljoprivredne aktivnosti na imanju kojom su se bavili Josip i Gjuro Jelačić te potaknuti korištenje ovoga prostora u takve i slične svrhe.

3. STANJE

Konstrukcija (zidovi i svodovi) dvorca u relativno je dobrom stanju uz prisutnost pukotina, dok je krovništvo u urednom stanju zahvaljujući recentnoj obnovi kada je izvedena i rekonstrukcija drvenog krovnog tornjića. Nema povijesnih podnih obloga osim keramitnih pločica u hodniku prizemlja koje je moguće sačuvati i sekundarno upotrijebiti. Prozorska stolarija je uredna, recentno obnovljena, dok je vratna stolarija pročelja i interijera u lošem stanju. Pročelna žbuka uz dekorativne detalje u opeci obnovljena je istovremeno s krovništem pa je u zadovoljavajućem stanju uz neophodno bojanje. U interijerima postoje žbuke i bojani slojevi iz različitih razdoblja (18. i 19. stoljeće).

Vršilnica je obnovljena prema izvornom stanju 2018. godine uz manje suvremene intervencije kojima je prilagođena novoj multifunkcionalnoj namjeni.

Žitnica je obnovljena prema izvornom stanju 1987. godine i prenamijenjena u galeriju (Galerija Skurjeni). Velika staja je gotovo u potpunosti srušena. Izrađen je projekt obnove kojim se predviđa rekonstrukcija izvornog volumena dok se unutarnji prostor slobodno prilagođava novoj namjeni. S istočne strane predviđa se suvremena ostakljena dogradnja kao reminiscenca staklenika koji su se nalazili na imanju kojem je uzgoj raznovrsnog bilja bila jedna od važnijih aktivnosti.

Kukuruzarnik je u vrlo lošem stanju. Izrađen je projekt rekonstrukcije izvornog volumena (s kraćim krilima) uz konstrukcijska ojačanja betonom.

Vrtlareva kuća je u dobrom stanju, obnovljena s dogradnjom u ugostiteljskoj funkciji

Mljekara je u vrlo lošem stanju. Izrađen je projekt obnove i prenamjene za ugostiteljsko-tgrovačku namjenu.

Marof je u lošem stanju, dijelom urušen. Izrađen je projekt obnove i prenamjene za centar likovnih umjetnika.

4. VALORIZACIJA

Kompleks Novi dvori zaprešićki prezentira karakterističnu romantičarsku koncepciju feudalnog imanja kakvu zagovaraju europski teoretičari 18. i 19. stoljeća, a sastoji se od reprezentativnog prostora s dvorcem i pejzažno uređenim perivojem, gospodarske zone s očuvanim gospodarskim građevinama od kojih se posebno ističu vršilnica i žitnica te park-šume s grobnicom obitelji Jelačić iz 1886. godine. Svi dijelovi cjeline oblikovani su u duhu vremena i u skladu s potrebama i načinom života vlasnika, a perivoj se osim prepoznatljivim konceptom, odlikuje stablima hrasta lužnjaka karakterističnim za podneblje i prostor podno Medvednice.

Dvorac predstavlja jedan od prvih primjera romantičarske neogotike na području kontinentalne Hrvatske, čiji projekt najvjerojatnije potječe od mađarskog arhitekta gdje je ovaj stil sredinom stoljeća već sasvim bio prihvaćen. Nadalje, dvorac baštini i starije slojeve barokne kurije Sermage iz vremena formiranja imanja s gospodarstvom. Iz toga vremena potječu i važnije gospodarske zgrade poput vršilnice i žitnice pa je slojevitost ne samo dvorca nego cijeloga kompleksa njegovo važno obilježje i vrijednost. Svjedočanstvo je o razvoju i transformaciji imanja u duhu vremena i u skladu s potrebama i načinom života vlasnika.

Na imanju je živio ban Jelačić od 1851. godine do svoje smrti 1859., a onda ga nasljeđuje brat Gjuro te njegova kćer Anka nakon čije smrti 1934. prelazi u vlasništvo Zaklade Jelačić. Iako projekt današnjeg dvorca naručuje obitelj Erdödy, a vjerojatno se i perivoj barem u osnovnim konturama formira u vremenu njegova vlasništva, činjenica da je prvi hrvatski ban Josip Jelačić boravio i radio u ovom prostoru svakako pridonosi vrijednosti i značaju imanja. Treba istaknuti da su fokus banova interesa kao i njegova brata Gjura bili razvoj poljoprivrede i gospodarstva što je svakako putokaz za buduće korištenje i namjenu ovoga prostora.

Kompleks Novi dvori zaprešićki mjesto je učenja i spoznaja za sve generacije. Osim o hrvatskoj povijest ovaj kompleks govori o životu na ovim prostorima, načinu građenja i gospodarenja, oblikovanja i korištenja prostora i njegovih prirodnih potencijala.

5. MJERE ZAŠTITE I PREPORUKE ZA OBNOVU I PRENAMJENU DVORCA I PRIPADAJUĆIH DIJELOVA KOMPLEKSA

Dvorac, k.č. 3113/4, k.o. Zaprešić – stupanj zaštite: D2, D4

Obzirom na značaj ranohistoricističkog koncepta vanjštine i povijesnu slojevitost kao i visoki stupanj očuvanosti arhitektonskih struktura, dvorac će se obnavljati primjenom konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja i konstruktivnih elemenata. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije.

Nadstrešnica pred glavnim ulazom u dvorac bit će suvremeno oblikovana u skladu s osnovnim dimenzijama prvobitne izgradnje na tom mjestu.

Kapela sv. Josipa, k.č. 3113/5, k.o. Zaprešić – stupanj zaštite: D2

Primjena konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja i konstruktivnih elemenata. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije.

Grobnica obitelji Jelačić, k.č. 2919, k.o. Zaprešić – stupanj zaštite: D1

Primjena konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja i konstruktivnih elemenata.

Gospodarske zgrade – vršilnica, k.č. 3080/2, žitnica, k.č. 3119/2, k.o. Zaprešić – stupanj zaštite: G1

Primjena konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja i konstruktivnih elemenata. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije.

Gospodarske zgrade – mljekara, k.č. 3125/2, k.o. Zaprešić, marof, k.č. 3125/2, k.o. Zaprešić, kukuružarnik k.č. 3125/1, k.o. Zaprešić – stupanj zaštite: G2

Primjena konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena te artikulacije i oblikovanja pročelja. Unutarnji prostor je moguće prilagoditi potrebama nove namjene.

Gospodarske zgrade – velika staja, k.č. 3080/3, k.o. Zaprešić, tri gospodarske zgrade u zapadnom dijelu imanja, k.č. 3080/5, 3080/6, 3080/7, k.o. Zaprešić – stupanj zaštite: G3

Na mjestu nekadašnjih gospodarskih zgrada moguća je izgradnja u smislu faksimila povijesne zgrade (ukoliko postoji dokumentacija ili drugi materijalni izvori informacija na temelju kojih je moguće izvesti faksimil) ili suvremenog oblikovanja u osnovnim gabaritima povijesne zgrade koja se nalazila na tom mjestu.

Zgrada bivšeg đačkog doma, (V. Richter), k.č. 3113/6, k.o. Zaprešić – stupanj zaštite: G2

Zgrada će se obnavljati primjenom konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja i konstruktivnih elemenata. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije.

Vrtlareva kuća, k.č. 3085, k.o. Zaprešić – stupanj zaštite: G2, R1

Zgrada će se obnavljati primjenom konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja. Unutarnji prostor je moguće prilagoditi potrebama nove namjene. Ostakljena prizemnica (restoran) dograđena je recentno pa nadležni konzervatorski odjel donosi valorizaciju i smjernice.

Perivoj i aleja, k.č. 3113/1, 3126, k.o. Zaprešić – stupanj zaštite: K2

Povijesni perivoj i aleja obnavljat će se očuvanjem postojećeg stanja ili rekonstrukcijom povijesne matrice te mogućom sadnjom novog biljnog fonda i uvođenjem nove parkovne opreme, sve u skladu s identitetskim obilježjima krajolika i karakterom prostora.

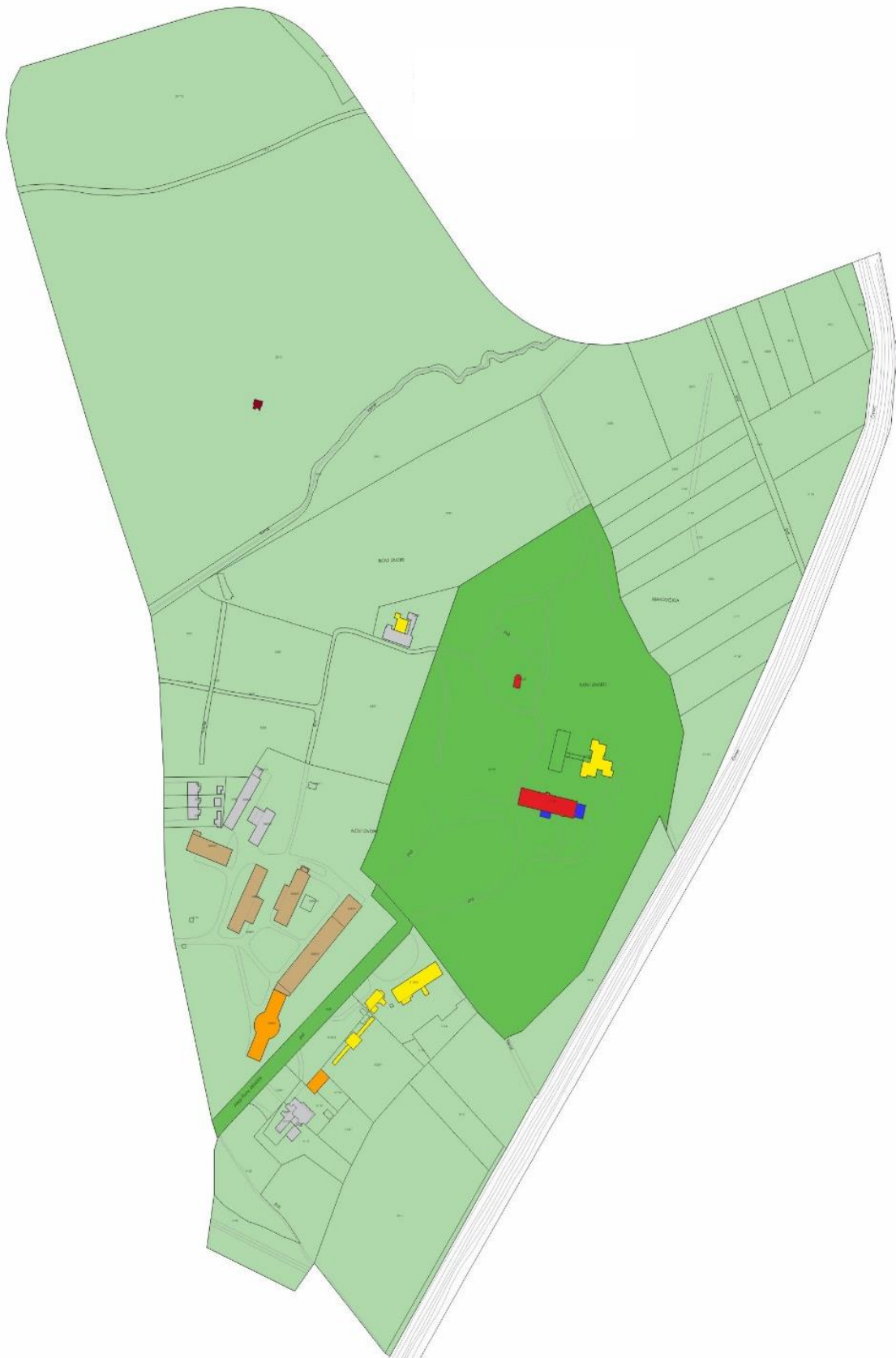
Krajolik – stupanj zaštite: K3

Sve ostale čestice imanja koje su unutar obuhvata zaštite uređivat će se odražavanjem zelene zone i prirodnih osobina terena bez nove izgradnje, a u skladu s identitetskim obilježjima krajolika te mogućim novim načinom oblikovanja i novim sadržajima koji su usklađeni s karakterom prostora, a prema konzervatorskim smjernicama nadležnog konzervatorskog odjela.

Recentna izgradnja, k.č. 3117, 3119/1, 3080/9, 3083, 3082, 3081, k.o. Zaprešić – stupanj zaštite:

R1

Valorizaciju i smjernice donosi nadležni konzervatorski odjel.

DVORAC

Red square: Primjena konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja, konstruktivnih elemenata i sačuvanih dijelova opreme interijera. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

Blue square: Nova izgradnja u smislu faksimila povijesne zgrade (ukoliko postoji dokumentacija ili drugi materijalni izvori informacija na temelju kojih je moguće izvesti faksimil) ili suvremenog oblikovanja u osnovnim gabaritima povijesne zgrade koja se nalazila na tom mjestu. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

GOSPODARSKE ZGRADE

Orange square: Primjena konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije pročelja, prostornog ustroja i konstruktivnih elemenata. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije. Sve se izvodi u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je potrebno provesti.

Yellow square: Primjena konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena te artikulacije i oblikovanja pročelja. Unutarnji prostor je moguće prilagoditi potrebama nove namjene. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

Brown square: Nova izgradnja u smislu faksimila povijesne zgrade (ukoliko postoji dokumentacija ili drugi materijalni izvori informacija na temelju kojih je moguće izvesti faksimil) ili suvremenog oblikovanja u osnovnim gabaritima povijesne zgrade koja se nalazila na tom mjestu. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje je prethodno potrebno provesti.

PERIVOJ

Dark green square: Očuvanje ili rekonstrukcija matrice s mogućim uvođenjem novog biljnog fonda i opreme. Sve navedeno izvodi se u skladu s detaljnijim konzervatorskim smjernicama koje će se izdati na temelju studije perivoja koju je prethodno potrebno izraditi.

Light green square: Očuvanje zelene zone ili parterno uređenje bez nove izgradnje, sve usklađeno s karakterom prostora (prema konzervatorskim smjernicama nadležnog konzervatorskog odjela).

RECENTNA IZGRADNJA

Grey square: Valorizaciju i smjernice donosi nadležni konzervatorski odjel.

6. BIBLIOGRAFIJA I DOKUMENTACIJA

Gostl, I.. Novi dvori Jelačićevi, nekad i sada, Zaprešić, 1998.

Laljak, S.; Novi dvori od Jelačića bana do naših dana, Matica Hrvatska Zaprešić, 1991.

Jakaša Borić, V. i Bilušić Dumbović, B.; Novi dvori zaprešićki, Peristil, Zagreb, 2005.

Novi dvori zaprešićki, konzervatorska studija, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb, 1991.

Novi dvori zaprešićki, studija zaštite i obnove perivoja, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb, 1991

Izvešće o konzervatorsko-restauratorskim istraživačkim radovima na pročeljima Novih dvora zaprešićkih, Diagonala d.o.o. Zagreb.

Novi dvori zaprešićki: konzervatorsko-restauratorska studija pročelja dvorca, Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Zagrebu, 2006.

Novi dvori zaprešićki: konzervatorsko-restauratorska studija dijela interijera dvorca, Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Zagrebu, 2007.

Projektna dokumentacija (idejni, glavni i izvedbeni projekti) za obnovu i prenamjenu dvorca, svih gospodarskih građevina i đačkog doma izrađena je tijekom 2017. godine. Autori: Urbane tehnike d.o.o., Zagreb

Fototeka Ministarstva kulture

Fototeka Konzervatorskog odjela u Zagrebu